

اطلاع‌شناسی INFORMIOLOGY

چکیده

نام هر رشته‌ای در واقع برچسبی است که بر فرازها و کارکردهای آن قرار داده و بر وزن رشته نام می‌تواند نام نه کلیه‌اش می‌تواند به‌شکل کلیت‌های رشته باشد. جمله بازگو کننده هویت آن نیز نسبت به تیرین در طول دو دهه اخیر بحث‌های طولانی‌تری در باره نام‌شناسی و اطلاع‌رسانی صورت گرفته و این امر یکی از چالش‌های رشته‌ای برای بسیاری از دانشپویان و فعالان جوان به شمار می‌رود. هدف از انجام این تحقیق که به روش پدیدارشناسی انجام گرفته، شناسایی عوامل نظرات پدیدارشناسی ایرانی درباره ضرورت تغییر نام این رشته و نیز تغییر اعضای آن است. جامعه آماری پژوهش متشکل از سه گروه اعضای هیات علمی فعالان در کتابخانه و دانشپویان رشته‌های اطلاع‌رسانی است. یافته‌های پژوهش نشان داد که بخش قابل توجهی از جامعه فعالان ایرانی (۸۶٪) ارائه کلیه عوامل تغییر نام رشته است. جمله عوامل تغییرات جدی در محتوای برنامه‌های آموزشی رشته خبر هستند. برای نامگذاری رشته پیش از ۷۷ نام از سوی دانشپویان پیشنهاد شده که در واقع به نوعی نشان‌دهنده انتقال دیدگاه گسترده جامعه فعالان رشته کشور است. در پایان ضمن ارائه پیشنهاد برای آرایه ویژگی‌های مورد نظر برای نام اعضای که می‌تواند جایگزین نام کنونی این رشته باشد، بیان شده است.

کلیدواژه‌ها: کتاب‌داری و اطلاع‌رسانی، نام رشته، تغییر نام

ژوئیه‌شگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی
مجله تخصصی علوم انسانی

نظرسنجی از جامعه
کتابداری و اطلاع‌رسانی
ایران پیرامون نام رشته و
احتمال بازنگری در آن

دکتر محمد رضا داورپناه

دکتر رحمت‌الله فتاحی
عبدالمسوی حسینی

نقد سنجی از جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران پیرامون نام رشته و احتمال بازنگری در آن^۱

دکتر محمدرضا ذابری^۲

دکتر رحمت‌الله غفاری^۳

مهدی‌سوزا خسروی^۴

مقدمه

یکی از ویژگی‌های هر رشته‌ای، جلوه‌های درونی و بیرونی آن است. در این زمینه چند عامل مهم وجود دارد که می‌تواند بیانگر و بازتابنده این جلوه‌ها باشد. یکی از عوامل مهم، عملکرد رشته و پیچیدگی (کمیت و کیفیت) خدمات آن به جامعه است که می‌تواند هویت آن را مشخص سازد بدون تردید، دیدگاه جامعه نسبت به عملکرد هر رشته‌ای و به بیان ساده‌تر، آنچه که مردم بیان خود درباره یک رشته نقل می‌کنند برای بنای آن حرفه و نظامی که حرفه‌مندان مربوطه را تربیت می‌کنند تعیین‌کننده است. به سخن دیگر، بازتاب اجتماعی رشته یکی از عناصر مهم تدوین حیات آن است. در کنار عملکرد رشته و بازتاب آن، عنصر مهم دیگری نیز وجود دارد که تقریباً به همان اندازه حائز اهمیت است و آن نامی است که بر رشته اطلاق می‌شود.

نام هر رشته‌ای در واقع برجسی است که ویژگی‌ها و کارکردهای رشته را در درون و نیز برون آن باز می‌تاباند. به بیان دیگر، خود نام دارای کارکرد است و به تنها می‌تواند بیانگر فعالیت‌های رشته باشد بلکه بازگوکننده هویت آن نیز می‌باشد. از این رو، این حساسیت از اعضای بسیاری از رشته‌ها وجود دارد تا نامی را بر سر خود اطلاق کنند که دارای آن ویژگی‌ها باشد. از سوی دیگر، با توجه به تحولاتی که در طول زمان در عرصه‌های

۱. این مقاله حصی بر طرح پژوهشی صورت باشگاه فردوس مشهد است. با سپاس از سرکار خانم سیمین خورشیدزاد برای گروه آفرینی یافته‌های پژوهشی انگیزشی ضمن تشکر از کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران در زمینه نشر نام.

۲. عضو هیأت علمی و استاد گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوس مشهد.

۳. دانشجو دکتری علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوس مشهد و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی مشهد.

فردوس مشهد

۴. دانشجو دکتری علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوس مشهد و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی مشهد.

۵. دانشجو دکتری علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوس مشهد و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی مشهد.

کاری، رویکردها و ابزارهای هر رشته‌ای رخ می‌دهد. اعضای رشته تلاش می‌کنند تا در صورت نیاز، در نام رشته خود بازنگری کرده و نامی مناسب با شرایط و مقتضیات موجود برگزینند. مروری بر پیشینه بسیاری از رشته‌های دانشگاهی مرتبط با این حوزه که این فرآیند را طی کرده‌اند، می‌تواند گواه چنین رویکردی باشد.

رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی نیز از این رویکرد مستثنی نبوده است. تکلیفی به نام‌هایی که گروه‌ها و دانشکده‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی در کشورهای پیشرفته برای خود در نظر گرفته‌اند نشان‌دهنده اهمیت شکل نام و آنچه این نام‌ها بازمی‌تاباند می‌باشد. تلاش دانشکده‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی آن بوده است که نامی (نام‌های) را برگزینند که بیشترین معنیت جدید رشته باشد. معنیتی که تابع عوامل گوناگونی چون گستردگی فعالیت‌ها و خدمات آن باشد و نیز نشان‌دهنده معنیت باشد که افراد در آن به کار مشغولند. برای مثال، می‌توان به برخی از زمینه‌های کاری کتابداران در شرایط حادتر که دانش‌ها و مهارت‌های انحصاری را می‌طلبد اشاره کرد تا از حلال آنها به ملاحظه مرتبط با نام رشته بی‌برد.

۱. برقراری ارتباط با جامعه و گروه‌های مختلف نیازمندان اطلاعات و به تبع آن شناخت انواع نیازهای اطلاعاتی و رفتاری اطلاع‌یابی قشرهای مختلف کاربران.
۲. تحلیل و ارزیابی انواع منابع اطلاعاتی در رشته‌های گوناگون و در هر شکلی.
۳. مدیریت بکاربرد اطلاعات در فرایند فعالیت‌های کتابخانه و یا مرکز اطلاع‌رسانی در فرایند گزینش، فرایند فوری، سازماندهی، شایعه، و ارزیابی انواع منابع اطلاعاتی.
۴. کاربرد همه انواع فناوری‌های نوین اطلاعاتی با توجه به نیازهای کاربران و شرایط اقتصادی.
۵. شناخت تحلیلی و بهره‌گیری از محیط‌های شبکه‌ای و الکترونیکی، به ویژه تحولات اینترنت وب و تکنولوژی‌های دیجیتال از جمله طراحی صفحات وب و نیز پایگاه‌های اطلاعاتی با رویکرد کاربرمدارانه به منظور دسترسی بکاربر و آسان‌سازی کاربران به اطلاعات.
۶. تحلیل هزینه - فایده در مورد منابع، فناوری‌ها و نظام‌های اطلاعاتی و نیز توانایی ایجاد ارزش افزوده. مزایای استفاده از خدمات اطلاعاتی برای مثال برنامه‌ریزی برای اشتراک منابع و نظام‌های اطلاعاتی نیز چارچوب فعالیت‌های نظری و تشکیل اختلاف‌های مشترک‌المنافع.
۷. مشارکت اطلاعاتی و پژوهشی با کاربران به منظور تسهیل، تسریع و بهبود فرایند فعالیت‌های پژوهشی.
۸. برنامه‌ریزی و ارائه انواع کارگاه‌های آموزش کاربران (سواد اطلاعاتی) برای توسعه مهارت‌های اطلاع‌یابی مورد نیاز ایجاد جامعه اطلاعاتی.

اکنون می‌توان دریافت که عرصه فعالیت‌های رشته‌شناسی و اطلاع‌رسانی بسیار گسترده‌تر از گذشته شده است و اعضای این رشته مانند دانش و مهارت‌های متوجه را فرا گیرد و در محیط اطلاعاتی جدید به کار بسند بر این اساس گرایش نامی که بتواند تا حد امکان بیشتر چنین فعالیت‌ها را بشناسد و بتواند به روشن شدن ماهیت رشته از دیدگاه اعضای که در آن فعالیت می‌کنند و با آنها بر که قصد دارند وارد آن شوند کمک کند نیز بسیار اهمیت دارد. بر این اساس دور از انتظار نیست که اعضای رشته‌شناسی و اطلاع‌رسانی توقع داشته باشند نام رشته آنها به حد کافی جامع و مانع بوده و بتواند وجهه درونی و برونی خوبی داشته باشد. تحولات رخ داده در سال‌های اخیر در ایران و نیز شرایط ذهنی جامعه‌شناسی موجب آن شده که بسیاری از کادرفران جوان به ویژه دانشجویان دچار نوعی اخلال در بهره نام رشته خود شوند.

حدود سه دهه است که بحث تغییر نام رشته‌شناسی به عنوان یکی از مسائل پیچیده جامعه‌شناسی و اطلاع‌رسانی ایران موجب شده تا رویکردی انتقادی در جامعه دانشجویان دانش‌آزمودگان و اعضای هیأت علمی رشته نسبت به آن به وجود آید. امروزه کمتر محفل و مجلسی را می‌توان یافت که بحث تغییر نام و پایین بودن منزلت اجتماعی رشته‌شناسی در آن مطرح نشود. هر چند مطالباتی در این زمینه صورت گرفته است، اما نتایج هیچ‌یک از اینها نترس است. تغییرات جدی را در خصوص تغییر نام و جایگاه و منزلت اجتماعی ایجاد کند و با پاسخ قطع کننده به جامعه‌شناسی و اطلاع‌رسانی قرار دهد. سؤالی که مطرح می‌شود و باید به دنبال پاسخ آن گشت این است که آیا نام‌شناسی و اطلاع‌رسانی با توجه به شرایط جدید گویای معنواثرگذار و تعیین کننده است یا خیر؟ آیا بر مبنای نام‌های پیشنهادی از پشتوانه منطقی و نظری برخوردار است؟

این پژوهش بر آن است تا ویژگی‌های مورد نیاز نام رشته‌شناسی را پیشنهاد کند که تا اندازه زیادی بیشتر معنواثرگذار و با دیگر خصوصیات‌های ذاتی این رشته بر عین پشتوانه منطقی و تعیین کننده نظری باشد و مشخص سازد چه عواملی بر انتخاب و گرایش نام جدید باید مورد توجه قرار گیرد؟

پرتال جامع علوم انسانی

نگاهی کوتاه بر پیشینه پژوهش

بحث تغییر نام رشته‌شناسی و اطلاع‌رسانی در طول دو دهه اخیر که تحولات زیادی در حوزه آموزش عالی و نیز فن‌آوری‌های اطلاعاتی رخ داده، مورد توجه قرار گرفته است. در برخی کشورها، رویکردی علمی نسبت به آن پیش گرفته شد و هر دانشکده بنا بر تشخیص و مصلحت خود نام رشته را تغییر داده است. اما در برخی از کشورها نیز تصمیم در مورد تغییر نام رشته بر اساس پژوهش صورت گرفته است.

در چین، تاگ^۱ (۱۹۹۹) در مقاله‌ای ضمن بررسی تاریخ و محتوای آموزش علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و عوامل فن، اجتماعی و دولتی تأثیرگذار بر آموزش در این کشور به بررسی روند تغییر نام در گروه‌های کتابداری در چین پرداخته است. وی اشاره می‌کند، تغییر نام گروه علوم کتابداری در دانشگاه پکن به گروه مدیریت اطلاعات در اکتبر سال ۱۹۹۲ در واقع سرآغاز تغییر نام رشته کتابداری در چین به شکل معاصر است. دنبال آن بیش از ۲۰ گروه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی نامشان را به اطلاعات یا علوم مرتبط با مدیریت اطلاعات تغییر دادند.

به فاصله اندک در همین کشور، چاو (۲۰۰۱) به بررسی تغییر نام دانشگاه‌های کتابداری در چین و تأثیر آن پرداخته است. وی بیان می‌کند گروه‌های کتابداری تا سال ۱۹۷۸ با همان نام کتابداری شناخته می‌شد ولی اینک به نام‌های ارتباطات جمعیت^۲ و مدیریت دانش، اطلاعات، مدیریت اطلاعات و ارتباطات^۳ تغییر یافته و بیشتر گروه‌ها از علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی به مدیریت اطلاعات تغییر نام دادند. از نظر وی تغییر نام علوم کتابداری در نیمه ۱۹۸۰ به علوم اطلاعات و یک دهه بعد به مدیریت تأثیرات بسیار مهمی در آموزش این رشته در چین به بار آورده است. تغییرات به وجود آمده، جایگزینی شغل‌های دیگری علاوه بر کتابخانه را برای خارج‌الخط تحصیلان فراهم آورده است.

در ویتنام نیز پژوهش در همین زمینه انجام گرفته است. لام^۴ (۱۹۹۵) به بررسی توسعه زیرساخت‌ها و مسائلی مرتبط با کتابخانه برای جوامع روستایی به نیازهای زیرساختی اطلاعات یادآور برای کشور ویتنام از طریق توجه به سازمندی اطلاعات پرداخته است. وی برای این سازمندی توجه به تغییر محتوای آموزشی و نام رشته را ضروری دانسته است. هم‌چنین بیان می‌کند که کشورهای آسیای شرقی مانند: پاکستان، تایلند و چین برنامه‌های آموزشی و نام رشته کتابداری را به مطالعه اطلاعات تغییر دادند.

علیمحمدی^۵ (۲۰۰۷) در تحقیقی^۶ با بررسی وبسایت ۷۰ مرکز آموزش عالی رشته کتابداری در آمریکا، بریتانیا و ANZ نشان داد که بیش از ۹۸٪ درصد این مراکز عنوان خود را از دانشگاه سنتس (کتابداری، علم کتابداری و مطالعات کتابداری) به گونه‌های نوین (ارتباطات، اطلاعات، رسانه و دانش) تغییر دادند. او به این نتیجه رسید که حدود ۲۵ درصد از آن دانشگاه‌ها در جریان تغییر عنوان، واژه‌های سنتس را به طور کامل کنار گذاشته‌اند. به بیان ساده‌تر، توگرایی این مراکز کاملاً منسوخ شده است. اما باید به خاطر داشت که این توگرایی لزوماً با حذف سنتها و قطع ریشه‌ها همراه نبوده است. از این گذشته، همان تعدادی هم که تری از واژه کتابداری در عنوانشان دیده نمی‌شود، ولی برنامه‌های آموزشی آنها برای جوانان توگرایی ایرانی قابل توجه و عبرت‌آموز است. بر طرفدارترین برنامه‌های آموزشی رشته کتابداری در توگرایی مراکز آمریکا و کانادا بر اساس اولویت

1. Tag
 2. Mass Communication
 3. Knowledge - Information management
 4. Information management and communication
 5. The Lib
 6. Alimohammadi, 2007
 7. What are schools are named?
- An investigation among information libraries

مراکز آموزشی عبارتند از: کتابداری آموزشی، علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، علم کتابداری، علم اطلاع‌رسانی، مدیریت آرشیو، مقالات اطلاع‌رسانی و در نهایت مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی است. وضعیت در بریتانیا نیز با اندکی اختلاف که می‌توان آن را ناشی از نیاز بازار کار دانست، شامل مدیریت اطلاعات و مدیریت کتابداری و اطلاع‌رسانی است. فارغ از نوع نام، جوهره همه این برنامه‌ها اطلاعات و محور همه بحث‌ها توجه به کتابخانه یا مراکز اطلاع‌رسانی به عنوان بستر گردآوری، پردازش و دسترسی به‌سبب‌سازی اطلاعات است.

در برخی از کشورهای آمریکایی نیز دغدغه تغییر نام وجود داشته است. «دیر» (۲۰۰۸) در مقاله‌ای با بررسی تاریخچه ۲۸ ساله آموزش کتابداری در کشور غنا اشاره می‌کند که در سال ۲۰۰۱ نام رشته کتابداری به مطالعات اطلاعات تغییر یافت و اینک پس از ۶ سال این رشته به عنوان یکی از رشته‌های برطرف‌تر در لوئیت انتخاب دانشجویان فرار گرفته است. به طوری که تعداد دانشجویان رشته کتابداری از تعداد ۳۲۱ دانشجو در سال ۲۰۰۱ به تعداد ۲۸۲۲ دانشجو در سال ۲۰۰۷ افزایش یافته است. این مطالعه نشان داده است که پس از تغییر نام تعداد بیشتری دانشجو جذب رشته شده و این تغییر نام با اهداف منشی برای مدیران نیز دربرداشته است.

در مورد بحث تغییر نام رشته در ایران باید به این نکته اشاره کرد که هر چند به نظر می‌رسد این بحث در قالب سخنرانی‌ها و گفتگوهای رشته‌ای از پیشه نساً طولانی در طول سه دهه اخیر - که تحولات و رویدادهای گسترده‌ای به وجود آمده - برخوردار باشد اما نتواند نشان می‌دهد که رویکرد پژوهشی در این رابطه وجود نداشته و یا مورد توجه جدی نبوده است. شاید بتوان رشته و آغاز بحث تغییر نام رشته را به دکتر هوشنگ لیرسی (۱۳۵۵) نسبت داد که در کتاب «تشنه‌ی دانش‌شنسی» در حدود بیش از ۳۲ سال پیش نام رشته را نامی نارسا و مبهم دانست و وی واژه «دانش‌شنسی» معادل واژه انگلیسی «Libraryology» را پیشنهاد کرد و این تمهید آغازی برای تأثیرگذاری بر بحث‌ها و تحقیقات بعدی گردید. او بر این باور بود که ماهیت و کارکردهای رشته فراتر و متعالی‌تر از نام ساده «کتابداری» است.

سعادت (۱۳۷۷) به عنوان دانشجوی دوره کارشناسی و با توجه به دغدغه بسیاری از دانشجویان دیگر در یک نظرسنجی محدود در میان ۸۰ نفر از دانشجویان کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد دست به انجام یک پژوهش درباره وضعیت رشته کتابداری و به خصوص نام این رشته زد. یافته‌های وی نشان داد که حدود ۸۹ درصد از دانشجویان این نام را مناسب ندانست و خواهان تغییر آن بودند. بر همین اساس ۲۹/۵ درصد از پاسخگویان معتقد بودند که ترک جامعه نسبت به مفهوم

اصول این رشته از طریق نام آن (کتلتاری) کاملاً علقظ است. سایر پاسخگویمان نیز درک جامده را ضعیف و ناقص بیان کرده اند. اکثر نام‌های پیشنهادی دانشجویان شکی بر مفهوم اطلاعات و به ویژه اطلاع‌رسانی نوده است. وی پیشنهاد می‌کند نام رشته باید مستوفه تار رشته را فراتر از کتابخانه و محسوفه کتاب معرفی کند به گونه‌ای که دورگیرنده تمام فعالیت‌های حال و آینه این رشته باشد.

در دهه اخیر نیز پژوهش‌هایی توسط برخی اطیای می‌آن علمس انجام گرفته است به عنوان یک عضو می‌آن علمس باشیغه بیگدلی (۱۳۸۱)، در تحقیقی تحت عنوان عوامل مؤثر در انتخاب رشته تحصیلی و تغییر نگرش دانشجویان کتلتاری و روان‌شناسی بالینی در دانشگاه شهید بهرمان اموزده نشان داد که ۸۶/۹۶ درصد از دانشجویان عوامل تغییر نام این رشته بودند. هم‌چنین فدایی (۱۳۸۶) در مقالهای تحت عنوان «کتلتاری و اطلاع‌رسانی در جستجوی می‌آن نوده ضمن توجه به اهمیت رشته کتلتاری و اطلاع‌رسانی به فقر مبانی نظری آن اشاره داشته و بیان می‌کند که ضرورت نیاز به دانش کتلتاری از ضرورت وجود کتابخانه وام گرفته شده. در حالی‌که کتابخانه خود حاصل و معقول بیژمندی است. به بررسی دانش در سایه فلسفندی آن است. وی کتلتاری را نام مناسب برای این رشته نمی‌داند و پیشنهاد می‌کند که نام رشته کتلتاری به دانش‌شناسی و اطلاع‌رسانی تغییر یابد که هم بیشتر محتوای آن به لحاظ توجه به نگاه دانشمندان است به علوم و نحوه دستبندی دانش نزد آنان است و هم رابطه بیش‌تری با اطلاع‌رسانی که امروز محور توسعه است، دارد. در مقالهای دیگر، فدایی (۱۳۸۸) در برادنت جدید خود نام‌های «علم بازمی اطلاعات و دانش»، «علوم بازمی و دانش اطلاعات و دانش» و «مشیریت بازمی اطلاعات و دانش» و «علوم و فنون بازمی اطلاعات و دانش» را برای کتلتاری و اطلاع‌رسانی پیشنهاد می‌کند و فر این میان نام «علوم بازمی و دانش اطلاعات و دانش» را به جهت این‌که به طور دقیق مبین وظیفه اصلی این رشته است، ترجیح می‌داند.

از سوی دیگر، نوریان‌نیر (۱۳۸۶) در تحقیقی که به منظور آگاهی از عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان دانشگاه آزاد به رشته کتلتاری و اطلاع‌رسانی و اثرات مثبتی از تغییر نام این رشته بر تغییر نگرش دانشجویان و کتلتاری رشته با توجه به فناوری‌های نوین اطلاع‌رسانی انجام داد، نشان داد که ۷۳/۱ درصد از دانشجویان عوامل تغییر نام رشته کتلتاری و اطلاع‌رسانی هستند. هم‌چنین ۷۶/۵ درصد از دانشجویان معتقد بودند که تغییر نام بر بی‌بایی رشته تأثیر گذار است. وی پیشنهاد می‌کند که نام و عنوان رشته کتلتاری علاوه بر گیرایی و جذابیت، باید متناسب با عصر فن‌آوری اطلاعات باشد. ساروخانی (۱۳۸۸) نیز طی تحقیقی به سنجش میزان علاقه‌مندی دانشجویان کتلتاری و اطلاع‌رسانی

دانشگاه تربیت معلم تهران برای ادامه تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد این رشته به روش پیمائشی پرداخته. جامعه این پژوهش تغییر نام این رشته به نامی با معانی که بازگوکننده مفهوم بهتر رشته و باعث جذب بیش‌تر دانشجویان شود را خواستار شد. در همین سال، عربوری (۱۳۸۸) در پایان‌نامه کارشناسی خود دیدگاه جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی در خصوص اولویت‌تعیین در حوزه‌های عنوان، محتوا و آموزش رشته را بررسی کرد. یافته‌های وی نشان داد که جامعه مورد مطالعه به ترتیب اولویت‌خواهانی تغییر در عنوان، محتوا و در آخر حوزه آموزش می‌باشد.

در تاریخ ۱۷ اردیبهشت ۸۸ و در چهارچوب نشست‌های علمی در بیست و دومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، نسنی را با شرکت نسی چند از صاحب‌نظران رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی برگزیند نمود. در این نشست، محور اصلی بحث‌ها بر ضرورت تغییر معنای نام کتابداری و اطلاع‌رسانی استوار بود و شرکت‌کنندگان پیشنهادهایی درباره نام‌های مناسب ارائه دادند. هم‌چنین طی یک نظرسنجی اینترنتی که از طریق گروه بحث الکترونیکی LIS در خرداد ۱۳۸۸ انجام شد و نتایج آن در تاریخ ۲۶ فروردین به همان گروه ارسال شد، نشان داد که در این نظرسنجی تعداد ۷۵۶ نفر (کارדالی: ۲۶ نفر، ۶ درصد، کارشناسی: ۳۶۰ نفر، ۲۸ درصد، کارشناسی ارشد: ۳۱۵ نفر، ۲۲ درصد) شرکت داشتند. در این نظرسنجی دیدگاه‌های افراد شرکت‌کننده درباره سه نام پیشنهادی: «مدیریت اطلاعات و علوم کتابداری»، «علوم اطلاعات و کتابداری» و «علوم کتابداری و مدیریت اطلاعات» مورد بررسی فرارو گرفت. نظر پاسخگويان درباره نام‌های پیشنهادی به ترتیب اولویت عبارت بود از: مدیریت اطلاعات و علوم کتابداری (۶۰۶ نفر، ۸۰ درصد)، علوم اطلاعات و کتابداری (۹۰ نفر، ۱۲ درصد) و علوم کتابداری و مدیریت اطلاعات (۶۰ نفر، ۸ درصد).

ژبانشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
سال جامع علوم انسانی

استیاج از مرود پيشه

بررسی متون نشان می‌دهد که بحث تغییر نام و محتوای رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی به جهت پویایی درونی آن توجه بسیاری از پژوهشگران استادان و دانشجویان و گروه‌های کتابداری در سطح ملی و بین‌المللی را به خود جلب نموده است. در سایر کشورها به ویژه کشورهای غربی بسیاری از گروه‌های آموزشی کتابداری و اطلاع‌رسانی در ابریزاره بسیار منعطف و سیال عمل کرده‌اند. برخی کشورهای در حال رشد نیز در این زمینه فعال بوده‌اند. نتایج بررسی ما به ویژه پژوهش علیمحمدی (۲۰۰۷) نشان داد که بحث تغییر نام رشته در طول سالیان اخیر نشان‌دهنده چهار رویکرد (زیر برده است) ۱- برخی از گروه‌ها هم نام و هم محتوای رشته را تغییر داده‌اند.

۱. برخی از گروه‌ها تنها نام رشته را تغییر دادند اما محتوا را تغییر ندادند.

۲. برخی از گروه‌ها نام رشته را تغییر ندادند اما محتوا را تغییر دادند.

۳. برخی از گروه‌ها بدون تغییر باقی ماندند.

در داخل کشور در طول فریب سه دهه گذشته بحث تغییر نام و محتوای رشته توسط افراد و محافل علمی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. در هر صورت ارتقاء دیدگاه‌های متفاوت و بعضاً متضاد، به جایی نرسیده است و زمان در قالب تلاش‌های بی‌ثمر فردی و جمعی سپری شده است. اگرچه حرکت‌های سال‌های اخیر در تغییر برنامه بررسی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی کشور را باید به فال نیک گرفت، اما باید حرکتی جدی‌تر انجام شود تا پاسخی قانع‌کننده به دغدغه‌های جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران داده شود.

هدف‌های پژوهش

این پژوهش به دنبال رسیدن به هدف‌های زیر انجام گرفت:

۱. بررسی میزان رضایت از نام کنونی رشته (کتابداری و اطلاع‌رسانی) در سه گروه اعضای هیأت علمی، دانشجویان و کتابداران شاغل.
۲. بررسی نظرات سه گروه اعضای هیأت علمی، دانشجویان و کتابداران شاغل درباره تغییر نام رشته.
۳. بررسی نام‌های پیشنهادی مورد توجه سه گروه اعضای هیأت علمی، دانشجویان و کتابداران شاغل و ترجیحات منطقی آنان.

پرسش‌های پژوهش

در راستای هدف‌های بالا، پرسش‌های زیر مورد بررسی قرار گرفت:

۱. جامعه کتابداران ایرانی در سه گروه اعضای هیأت علمی، دانشجویان و کتابداران شاغل تا چه میزان نام کنونی رشته (کتابداری و اطلاع‌رسانی) را مناسب می‌دانند؟
۲. چه نام‌هایی برای رشته مورد توجه جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران است؟
۳. از دیدگاه جامعه مورد پژوهش، دلایل و توضیحات منطقی برای نام‌های پیشنهادی چیست؟

فرضیه‌های پژوهش

۱. عوامل جنسیت، سن، منطقه، شغل و تجربه بر نگرش پاسخگویان در موافقت یا عدم موافقت با تغییر نام رشته مؤثر است.

3 عوامل جمعیت‌شناختی مانند: سن، جنسیت، شغل و تجربه بر نگرش پاسخگویان در تعیین نام پیشنهادی مؤثر است.

روش‌شناسی

این پژوهش از نوع کاربردی است و به روش پیمایش انجام شده است. جامعه پژوهش شامل سه گروه (1) اعضای هیأت علمی گروه‌های کتابداری (2) دانشجویان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های وزارت علوم و تحقیقات و فن‌آوری- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه آزاد اسلامی و (3) کتابداران شاغل در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی کشور است.

به دلیل حجم زیاد جامعه (اعضای هیأت علمی، دانشجویان و کتابداران شاغل) در سطح کشور و نبودن آمار روزآمد، دقیق و مشخص درباره آنها از روش نمونه‌گیری مسریه در دسترس استفاده گردید. بدین ترتیب که کتبه اعضای گروه بحث الکترونیکی LIS (حدود 3750 نفر) و افراد شرکت‌کننده در همایش‌های تخصصی برگزار شده در شهرهای تهران، استهبان، مشهد و باقی در فاصله زمانی آبان تا اسفندماه 1388 به عنوان نمونه در دسترس تلقی شدند. این شیوه نمونه‌گیری در واقع انعکاسی از پراکنندگی سازمانی، جمعیتی و جغرافیایی اعضای جامعه آماری است. افزون بر آن، به منظور بالا بردن میزان اعتبار داده‌ها در نظرسنجی از اعضای هیأت علمی گروه‌های آموزشی کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های تحت پوشش وزارت علوم و تحقیقات و فن‌آوری از شیوه سرشماری استفاده شد. داده‌های سوره تبار پژوهش با استفاده از یک پرسشنامه کوتاه پژوهش‌گر ساخته گردآوری شد. این پرسشنامه با توجه به مهم‌ترین مباحث مطرح در پیشینه نظری و پژوهش و نیز با توجه به داده‌های مطرح در مباحثی‌ها و مهم‌ترین مباحث مطرح در گروه بحث الکترونیکی تدوین شد. برای افزایش روایی این ابزار، پرسشنامه بین گروه کوچکی از متخصصان (اعضای هیأت علمی و دانشجویان دکتری) توزیع گردید و نظرات اصلاحی آنان اعمال شد. با توجه به یک پیش‌آزمون در یک جامعه 30 نفری، ضریب پایایی ابزار پژوهش آلفای کرونباخ 0/78 محاسبه گردید.

یافته‌ها

از میان بیش از 1000 پرسشنامه توزیع شده در جامعه آماری، 272 پرسشنامه (27/2 درصد) برگشت داده شد. متأسفانه هیچ‌گونه پاسخی از برخی از گروه‌های کتابداری تهران در قالب پرسشنامه‌های ارسال، دریافت نشد. داده‌های حاصل از مقبره‌های جمعیت‌شناختی پاسخگویان در قالب جدول 1 ارائه شده است.

جدول ۱. توزیع فراوانی سایر معیارهای جمعیت‌شناختی

درصد فراوانی	فراوانی	معیارهای جمعیت‌شناختی
۲۰	۱۱۸	جنسیت
۳۸	۵۱۶	
۲۷	۳۳	دگری
۲۱۸	۱۱۸	مقطع تحصیلی
۲۷۴	۳۷۶	
۲۳	۱۲	
۲۹	۵۷	وضعیت شغلی
۲۱۱	۹۱	
۲۷۵	۱۸۰	
۲۳	۱۶	
۲۸۰	۳۱۳	محدوده سنی
۲۸	۵۹	
۲۹	۲۸	
۲۳	۱۶	
۲۶۱	۲۱۳	
۲۱۵	۹۲	سابقه کار
۲۶	۲۱	
۲۹	۱۵	
۲۲	۱۳	
۲۳	۲۱	
۲۶	۳۹	

همان‌طور که ملاحظه می‌شود نسبت جامعه زنان ۸۰ درصد و مردان ۲۰ درصد است. تعداد خانمها تقریباً چهار برابر آقایان است. نمونه‌های آشنایی از انواع جنسیت در جامعه کتابداری ایران در حال حاضر است. در کتابخانه نمونه تلاقی شد که نسبت جامعه مورد پژوهش با جامعه واقعی نزدیک به هم باشد. همان‌طور که در جدول شماره ۱ نشان داده شد، ۲۷ از جامعه پژوهش دارای مدرک دکتری و ۱۱۸ کارشناس ارشد و ۲۷۳ مقطع کارشناسی (در این مرحله دارندگان مدرک کارشناسی با دانشجویان کارشناسی یکسان در نظر گرفته شده است) و ۲۲ دارای مقاطع پایین‌تر هستند. هر چند این پرسشنامه در سطح گروه‌های کتابداری ایران و در سایر معیارهای مختلف در دوره زمانی انجام پژوهش توزیع شده اما با این وجود

بر ششدهای دریافته، شامل ۹ درصد از اعضای هیأت علمی، ۱۴ درصد از کتابداران و ۷۷ درصد از دانشجویان و افرادی است که فاقد شغل بودند که این نسبت با توجه به شرایط و نسبت‌های موجود ظاهراً منطقی و واقعی به نظر می‌رسد. اقرون بر متغیرهای جمعیت‌شناختی پیش‌گفته، دانشگاه محل تحصیل یا فارغ‌التحصیلی پاسخگویان نیز بررسی شد که توزیع فراوانی آن در جدول ۲ نمایش داده شده است.

جدول ۲. توزیع فراوانی دانشگاه محل تحصیل یا فارغ‌التحصیلی پاسخگویان (اعضای هیأت علمی و کتابداران و دانشجویان)

ردیف	شماره	دانشگاه فارغ‌التحصیلی / محل تحصیل	تعداد	درصد	ردیف	شماره	دانشگاه فارغ‌التحصیلی / محل تحصیل	تعداد	درصد
۱	۲۷	دانشگاه تهران	۲۰	۰/۵	۱	۲	دانشگاه علامه طباطبائی	۲	۰/۵
۲	۴	دانشگاه الزهراء	۲۱	۰/۶	۲	۳۰	دانشگاه علوم پزشکی اصفهان	۳۰	۰/۸
۳	۳	دانشگاه علوم پزشکی تهران	۲۲	۰/۵	۳	۱۰	دانشگاه علوم پزشکی ایران	۱۰	۰/۳
۴	۱	فراشه	۳۳	۰/۹	۴	۱۰	دانشگاه شهید بهشتی تهران	۱۰	۰/۳
۵	۹۶	دانشگاه شهید چمران اهواز	۲۲	۰/۵	۵	۱۵	دانشگاه اصفهان	۱۵	۰/۴
۶	۲	آمریکا	۱۵	۰/۴	۶	۷	دانشگاه تربیت معلم تهران	۷	۰/۲
۷	۲	انگلیس	۲۶	۰/۷	۷	۲۷	دانشگاه جامع علمی کاربردی	۲۷	۰/۷
۸	۷	دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات تهران	۲۷	۰/۷	۸	۱	دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات اهواز	۱	۰/۰۳
۹	۲	لندن	۲۸	۰/۸	۹	۲	دانشگاه پیام نور اصفهان	۲	۰/۰۶
۱۰	۸	دانشگاه آزاد اسلامی	۲۹	۰/۸	۱۰	۹	دانشگاه آزاد تنکابن	۹	۰/۰۲
۱۱	۱	آلمان	۳۰	۰/۸	۱۱	۱	دانشگاه علوم پزشکی کرمان	۱	۰/۰۳
۱۲	۲	هندوستان	۳۱	۰/۹	۱۲	۷	دانشگاه پیام نور مشهد	۷	۰/۰۲
۱۳	۱	اگرایی	۳۲	۰/۹	۱۳	۲۰	دانشگاه تبریز	۲۰	۰/۵
۱۴	۱	دانشگاه تربیت معلم کرج	۳۳	۰/۹	۱۴	۲۸	دانشگاه شاهد	۲۸	۰/۸
۱۵	۱۰	دانشگاه علوم پزشکی ایران	۳۴	۰/۹	۱۵	۶	دانشگاه آزاد بابل	۶	۰/۰۲
۱۶	۸۰	دانشگاه فردوسی مشهد	۳۵	۰/۹	۱۶	۳۱	دانشگاه تربیت معلم آذربایجان	۳۱	۰/۸
۱۷	۴	دانشگاه تربیت مدرس	۳۶	۰/۹	۱۷	۹۲	دانشگاه شیراز	۹۲	۰/۲
۱۸	۶۱	سایر	۳۷	۰/۹	۱۸	۲	دانشگاه آزاد شیروان	۲	۰/۰۰۷
۱۹	۶۲۲	جمع	۳۱۵	۱۰۰	۱۹	۲۱	دانشگاه امام رضا (ع)	۲۱	۰/۰۶

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده شد، پاسخگویان در بیش از ۳۶ واحد دانشگاهی مشمول به تحصیل بوده و با از آن فارغ‌التحصیل شده‌اند. این نتایج در دانشگاه‌های محل تحصیل به احتمال زیاد در دیدگاه پاسخگویان تأثیر گذار است. براین اساس نتایج حاصل از این پژوهش می‌تواند از جامعیت بیش‌تری برخوردار باشد.

جدول ۲ توزیع فراوانی محل خدمت پاسخگویان اعضای هیأت علمی و کادر اداری

ردیف	محل خدمت	تعداد پاسخگویان	درصد	ردیف	محل خدمت	تعداد پاسخگویان	درصد
۱	آستان قدس	۷	۲۰	۲۴	کتابخانه عمومی	۱	۰/۲۸
۲	انوار و پروش	۶	۱۸	۳۷	کتابخانه عمومی سنگین	۱	۰/۲۸
۳	انوار، کل کتابخانه‌های عمومی	۶	۱۸	۳۸	کتابخانه عمومی شمال	۴	۰/۳۸
۴	استادفاری اصفهان	۱	۳	۳۹	کتابخانه عمومی نوشهر	۱	۰/۲۸
۵	دانشگاه اصفهان	۳	۹	۴۰	دانشگاه علوم پزشکی بوشهر	۲	۱/۴
۶	اصفهان کتابخانه برتری شهرداری	۱	۳	۴۱	دانشگاه نهاد چمران اهواز	۱	۰/۲۸
۷	بهدارخانه استادیوم	۱	۳	۴۲	دانشگاه ایلام	۱	۰/۲۸
۸	پشتک ملت	۱	۳	۴۳	دانشگاه تبریز	۱	۱/۴
۹	بیمارستان دکتر مهری تهران	۱	۳	۴۴	دانشگاه آزاد همدان	۱	۰/۲۸
۱۰	بیمارستان شریعی اصفهان	۱	۳	۴۵	دانشگاه آزاد	۱	۰/۲۸
۱۱	بیمارستان دامپزشکی (زهرآهنگ)	۱	۳	۴۶	دانشگاه آزاد واحد شهر ری	۱	۰/۲۸
۱۲	پارک علم و فن آوری اطلاعات تبریز	۲	۶	۴۷	دانشگاه علوم پزشکی	۱	۰/۲۸
۱۳	بزرگسازان علوم و فناوری اطلاعات	۱	۳	۴۸	دانشگاه اصفهان کتابخانه	۱	۰/۲۸
۱۴	دانشگاه پیام نور	۲	۶	۴۹	دانشگاه بیرجند	۵	۰/۳۸
۱۵	پژوهش‌های تربیتی	۱	۳	۵۰	دانشگاه شیراز	۲	۰/۲۸
۱۶	تأسیسات اجتماعی	۱	۳	۵۱	دانشگاه رازی	۱	۰/۲۸

جدول ۳ (ادامه)

ردیف	محل خدمت	ردیف	محل خدمت	ردیف	محل خدمت	ردیف	محل خدمت
۱۷	دانشگاه تربیت معلم تهران	۱۳	۱	۵۱	دانشگاه تهران	۱۴	۲
۱۸	دانشگاه تربیت معلم آذربایجان	۱۹	۲	۵۲	دانشگاه شاهد	۱۵	۱
۱۹	دانشگاه تربیت معلوس تهران	۲۰	۱	۵۳	دانشگاه علوم پزشکی ایران	۱۶	۱
۲۰	دانشگاه تهران	۲۱	۱	۵۴	دانشگاه شهید چمران	۱۷	۱
۲۱	دانشگاه علوم پزشکی مشهد	۲۲	۱	۵۵	سازمان کتب و اسناد استاندارد	۱۸	۱
۲۲	دانشگاه علوم پزشکی تهران	۲۳	۲	۵۶	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۱۹	۱
۲۳	دانشگاه آزاد مشهد	۲۴	۱۳	۵۷	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۲۰	۲
۲۴	دانشگاه امام رضا	۲۵		۵۸	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۲۱	۱
۲۵	دانشگاه تهران کتابخانه مرکزی	۲۶	۱	۵۹	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۲۲	۱
۲۶	دانشگاه شیراز کتابخانه مرکزی	۲۷	۱	۶۰	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۲۳	۱
۲۷	دانشگاه علوم پزشکی اصفهان	۲۸	۱	۶۱	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۲۴	۱
۲۸	دانشگاه فردوسی	۲۹	۱۲	۶۲	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۲۵	۱
۲۹	دانشگاه تربیت معلم تهران	۳۰	۲	۶۳	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۲۶	۱
۳۰	دفتر تبلیغات اسلامی مشهد	۳۱	۱	۶۴	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۲۷	۱
۳۱	سازمان آتب	۳۲	۲	۶۵	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۲۸	۱
۳۲	سازمان آتب	۳۳	۱	۶۶	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۲۹	۱
۳۳	شرکت خصوصی	۳۴	۱	۶۷	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۳۰	۱
۳۴	کتابخانه بانک	۳۵	۱	۶۸	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۳۱	۱۳:۵
۳۵	کتابخانه تخصصی اسیرالمؤمنین	۳۶	۱	۶۹	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۳۲	۱۵:۱

جدول ۳ نشان می‌دهد که تعداد ۱۵۱ نفر از پاسخگویان شاغل در بیش از ۶۹ واحد مختلف سازمانی مشغول به خدمت هستند که نوع واحد شغلی به وضوح قابل مشاهده است. ۹۲ نفر از شاغلان (۶۱٪) در دانشگاهها و ۹ نفر (۵٪) در کتابخانه‌های عمومی و ۲۳ نفر (۱۴٪) با در سازمان‌های دیگر مشغول به خدمت بود. و یا محل خدمت خود را مشخص نکرده بودند.

پاسخگویی به پرسش‌های پژوهش

بافته‌های پژوهش نشان داد که به طور کلی بیش از ۷۷ درصد از پاسخگویان با تغییر نام رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی موافق هستند. به طور جزئی‌تر، این میزان موافقت حتی در درون گروه‌های آزموده‌ها مشهود بود. به طوری که بیش از ۷۶ درصد اعضای هیأت علمی، ۷۳ درصد کتابداران و ۸۴ درصد دانشجویان با تغییر نام رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی موافق بودند. هم‌چنین میزان اهمیت تغییر نام رشته از نظر پاسخگویان مورد بررسی قرار گرفت که ۸۱٪ درصد از پاسخگویان تغییر نام را بسیار مهم دانستند.

در پاسخ به پرسش دوم پژوهش، بررسی نام‌های پیشنهادی، نشان داد، بیش از ۱۲۷ نام توسط پاسخ‌دهندگان پیشنهاد شده است که در جدول ۴ به ترتیب اولویت‌های اول، دوم و سوم مورد توجه پاسخگویان آمده است. این نتایج در واقع نشان‌دهنده نوعی نقد، تکرار و اختلاف دیدگاه در نام‌گذاری رشته است. این نوع تکرار و نقد احتمالاً حاصل درگیریها و بحثات‌های متفاوت و متفرق پاسخگویان از تعریف و وظایف کارکردها و محیط عملکردی رشته است. تکرار این تغییر نام رشته به‌طور منطقی تابع تعیین رویکردهای تعریف و مشخص‌سازی دانش، حدود و محیط عملکردی در سازمان و ساخت اجتماعی و علمی جامعه هدف است. به منظور دستیابی به نوعی اجماع، در جدول ۵ به نام پرسشنامه پیشنهادی اعضای هیأت علمی، کتابداران و دانشجویان به همراه معادل انگلیسی آنها ارائه شده است.

جدول ۴. نام‌های جایگزین پیشنهادی پاسخگویان برای رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی

ردیف	نام پیشنهادی	تعداد فرارزایی	تعداد کل	درصد فرارزایی	درصد کل
۱	اطلاعات‌شناسی	۲۹	۱۶۵	۱۷.۶	۱۱.۶
۲	اطلاعات‌رسانی	۷	۱۲۹	۵.۴	۹.۶

جدول ۲ (ادامه)

ردیف	نام واحد آموزشی	کد واحد آموزشی	نام واحد آموزشی	کد واحد آموزشی	نام واحد آموزشی	کد واحد آموزشی
۳	مدیریت دانش	۲/۲	مدیریت اطلاع‌رسانی	۲/۱	اطلاع‌رسانی	۲
۴	مهندسی اطلاعات	۲/۲	مهندسی اطلاعات	۵/۸	مهندسی اطلاعات	۲
۵	علوم اطلاع‌رسانی	۲/۲	مهندسی دانش	۵/۲	دانش فلسفه	۵۵
۶	اطلاع‌رسانی	۲/۵	اطلاع‌رسانی	۲/۹	علوم اطلاع‌رسانی	۲۵
۷	مهندسی اطلاع‌رسانی	۲/۵	علم اطلاعات	۲/۴	علم اطلاعات	۲۵
۸	مهندسی دانش	۲/۲	مهندسی اطلاع‌رسانی	۲/۲	مدیریت اطلاع‌رسانی	۱
۹	مدیریت اطلاعات و اطلاع‌رسانی	۲/۲	دانش فلسفه	۲	فن‌آوری اطلاعات	۲
۱۰	دانش فلسفه	۲/۱	علوم اطلاع‌رسانی	۲/۸	مدیریت کتابداری و اطلاع‌رسانی	۲۵
۱۱	IT پزشکی	۱/۸	فن‌آوری اطلاعات	۲/۸	اطلاع‌رسانی پزشکی	۲۵
۱۲	علم اطلاعات	۱/۴	مدیریت دانش و اطلاع‌رسانی	۲/۲	مهندسی دانش	۱
۱۳	مهندسی IS	۱/۴	مهندسی IS	۱/۷	مهندسی و فن‌آوری اطلاعات	۲
۱۴	فن‌آوری اطلاعات	۱/۴	مدیریت اطلاعات پزشکی	۱/۷	تکنولوژی اطلاعات	۱۵
۱۵	علوم کتابداری و مدیریت اطلاعات	۱/۲	علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی	۱/۲	مدیریت دانش و اطلاع‌رسانی	۱۵
۱۶	مدیریت دانش و اطلاعات	۱	مدیریت اطلاعات و کتابداری	۲/۱	علم کتابداری و اطلاع‌رسانی	۱۵
۱۷	مدیریت اطلاعات و فن‌آوری	۱	مدیریت اطلاعات و اطلاع‌رسانی	۱/۹	مهندسی اطلاع‌رسانی	۱۵
۱۸	تکنولوژی اطلاعات	۱/۸	فن‌آوری اطلاع‌رسانی	۱/۶	مدیریت دانش و اطلاع‌رسانی	۱۵
۱۹	مدیریت اطلاعات و کتابداری	۱/۸	تکنولوژی اطلاعات	۱/۸	مهندسی IT	۱۵

جدول ۳ (ادامه)

ردیف	عنوان کتاب	نویسنده	موضوع	نوع سند	محل نگهداری
۶۰	علم کتابتاری و اطلاع رسانی	۱۸	مفروضات کتابخانه	۱۸	علم کتابتاری و اطلاع رسانی
۶۱	علوم اطلاعات و اطلاع رسانی	۱۸	مفروضات نامی و اطلاعات	۱۸	علم اطلاعات و اطلاع رسانی
۶۲	مفروضات اطلاعات و کتابخانه	۱۸	۱۸ روشنگری	۱۸	مفروضات اطلاعات و اطلاع رسانی
۶۳	منازعه اطلاع رسانی	۱۸	اطلاع رسانی روشنگری	۱۸	منازعه اطلاع رسانی
۶۴	مفروضات اطلاع رسانی	۱۸	علوم اطلاعات و کتابخانه	۱۸	مفروضات اطلاع رسانی
۶۵	اطلاع رسانی روشنگری	۱۸	مفروضات فرازآوری اطلاع رسانی	۱۸	اطلاع رسانی روشنگری
۶۶	مفروضات نامی و اطلاع رسانی	۱۸	مفروضات نامی و کتابتاری	۱۸	مفروضات نامی و اطلاع رسانی
۶۷	علم اطلاعات و کتابتاری	۱۸	مفروضات نامی و اطلاع رسانی	۱۸	علم اطلاعات و کتابتاری
۶۸	مفروضات نامی و کتابتاری	۱۸	مفروضات نامی و اطلاع رسانی	۱۸	مفروضات نامی و کتابتاری
۶۹	مفروضات فرازآوری اطلاعات	۱۸	مفروضات فرازآوری اطلاع رسانی	۱۸	مفروضات فرازآوری اطلاعات
۷۰	فرازآوری اطلاع رسانی روشنگری	۱۸	فرازآوری اطلاع رسانی و اطلاع رسانی	۱۸	فرازآوری اطلاع رسانی روشنگری
۷۱	مفروضات اطلاع رسانی	۱۸	مفروضات فرازآوری اطلاع رسانی	۱۸	مفروضات اطلاع رسانی
۷۲	علوم کتابتاری و اطلاع رسانی	۱۸	مفروضات نامی و اطلاع رسانی	۱۸	علوم کتابتاری و اطلاع رسانی
۷۳	اطلاع رسانی روشنگری	۱۸	فرازآوری اطلاع رسانی و اطلاع رسانی	۱۸	اطلاع رسانی روشنگری
۷۴	مفروضات نامی و اطلاع رسانی	۱۸	مفروضات نامی و اطلاع رسانی	۱۸	مفروضات نامی و اطلاع رسانی

جدول ۳ (ادامه)

ردیف	نام رشته تحصیلی	کلاس	نام رشته تحصیلی	کلاس	نام رشته تحصیلی	کلاس
۲۵	علوم اطلاع‌رسانی و مدیریت	۰۴	علوم اطلاع‌رسانی و مدیریت دانش	۰۴	فن آوری اطلاع‌رسانی	۰۵
۲۶	اطلاعات	۰۴	مهندسی و فن آوری اطلاعات	۰۴	علوم اطلاع‌رسانی و مدیریت اطلاعات	۰۵
۲۷	مدیریت کتابداری و اطلاع‌رسانی	۰۴	متخصص اطلاعات و منابع	۰۴	مهندسی کتابخانه	۰۵
۲۸	مهندسی و فن آوری اطلاعات	۰۴	علوم بازرگانی و نتایج اطلاعات	۰۴	فن آوری دانش و اطلاع‌رسانی	۰۵
۲۹	مدیریت اطلاعات	۰۴	کتابداری و فن آوری اطلاعات	۰۴	مدیریت فن آوری و اطلاعات	۰۵
۳۰	مهندسی فن آوری	۰۴	دانش روزی	۰۴	دانش رسانی	۰۵
۳۱	علم ذخیره و بازاریابی اطلاعات	۰۴	علم ارتباطات و اطلاع‌رسانی	۰۴	IT پزشکی	۰۵
۳۲	مدیریت محتوا	۰۴	مدیریت کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی	۰۴	مدیریت اطلاعات پزشکی	۰۵
۳۳	علم ارتباطات و اطلاع‌رسانی	۰۴	علم اطلاعات و کتابداری	۰۴	پروژه برپاری اطلاعات	۰۵
۳۴	کتابداری و فن آوری اطلاعات	۰۴	علوم کتابداری	۰۴	مطالعات اطلاعات	۰۵
۳۵	مهندسی اطلاعات و ارتباطات	۰۴	کتابخانه‌های مدرن و اطلاع‌رسانی	۰۴	بازاریابی اطلاعات	۰۵
۳۶	مهندسی تکنولوژی و اطلاعات	۰۴	آرشیو و اطلاعات	۰۴	مدیریت اطلاع‌رسانی و علم کتابداری	۰۵
۳۷	علم ارتباطات و اطلاع‌رسانی	۰۴	مطالعات کتابداری و اطلاع‌رسانی	۰۴	فن آوری اطلاعات کتابخانه‌ای	۰۵
۳۸	مدیریت کتابداری و اطلاع‌رسانی	۰۴	مطالعات علمی	۰۴	مهندسی الکترونیک	۰۵
۳۹	مهندسی و فن آوری اطلاعات	۰۴	مهندسی اطلاعات و دانش‌شناسی	۰۴	پژوهش‌های اطلاعات	۰۵

جدول ۲ (ادامه)

ردیف	انگیزه اول	انگیزه دوم	انگیزه سوم	انگیزه چهارم	
۵۰	مشاوره اطلاعات	۰۶	مدیریت منابع اطلاعاتی	۰۳	مدیریت فرهنگی
۵۱	مهندسین فن آوری	۰۶	مهندسی معماری اطلاعات	۰۴	دانش و اطلاع‌رسانی
۵۲	علم ذخیره و بایگانی اطلاعات	۰۶	فن آوری اطلاعات و مدیریت دانش	۰۳	منحصراً اطلاعات
۵۳	کتابداری و فن آوری اطلاعات	۰۶	علوم اطلاع‌رسانی و بایگانی اطلاعات	۰۴	منحصراً اطلاع‌رسانی
۵۴	مهندسی تکنولوژی اطلاعات	۰۶	مدیریت کتابداری و اطلاع‌رسانی	۰۳	تکنولوژی اطلاع‌رسانی
۵۵	مدیریت کتابخانه و مراکز اطلاع‌رسانی	۰۶	اطلاعات پزشکی	۰۳	مدیریت تکنولوژی
۵۶	مدیریت منابع کتابخانه‌ای	۰۶	مهندسی اطلاعات پزشکی	۰۳	علوم رستخانی
۵۷	بایگانی اطلاعات	۰۶	اطلاع‌رسانی و مشاوره اطلاعات	۰۳	مدیریت پژوهش
۵۸	علوم اطلاعات و کتابخانه	۰۶	اطلاعات اطلاعات	۰۳	مدیریت تکنولوژی و فن آوری اطلاعات
۵۹	علوم ارتباطات و اطلاع‌رسانی	۰۶	مدیریت اطلاع‌رسانی و علم کتابداری	۰۳	اطلاع‌رسانی و اطلاعات
۶۰	اطلاع‌رسانی و کتابداری	۰۶	فن آوری اطلاع‌رسانی و کتابداری	۰۳	مدیریت علوم
۶۱	فرهنگ اطلاعات و ارتباطات	۰۶	فرهنگ اطلاع‌رسانی	۰۳	علوم فن آوری و اطلاع‌رسانی
۶۲	مهندسی دانش و اطلاع‌رسانی	۰۶	علوم اطلاعات و پژوهش	۰۳	
۶۳	ارتباطات	۰۶	مهندسی دانش و فن آوری	۰۳	
۶۴	فن آوری اطلاعات و ارتباطات	۰۶	علوم سلامت دانش	۰۳	

جدول ۲ (ادامه)

ردیف	موضوع	موضوع	موضوع	موضوع	موضوع
۶۵	-	۰۳	مختصر اطلاعات	۰۶	مدیریت اطلاعات و دانش‌شناسی
۶۶	-	۰۳	مهندسی منابع	۰۶	مدیریت اطلاعات و اسناد
۶۷	-	۰۳	مدیریت تکنولوژی	۰۹	مدیریت اطلاعات و برآورد اطلاع‌رسانی
۶۸	-	۰۳	علوم و تکنولوژی	۰۶	علوم اطلاع‌رسانی و ارتباطی اطلاعات
۶۹	-	۰۳	مدیریت دانش و اطلاعات	۰۶	مشاور اطلاعاتی
۷۰	-	۰۳	مدیریت اطلاعات و منابع	۰۶	مهندسی کتابخانه
۷۱	-	۰۳	مدیریت اطلاع‌یابی و اطلاع‌رسانی	۰۹	دانش و فرهنگ
۷۲	-	۰۳	مدیریت مستندسازی اطلاعاتی	۰۶	مهندسی اطلاعات و اطلاع‌رسانی
۷۳	-	۰۳	مهندسی فناوری	۰۶	سازماندهی دانش
۷۴	-	۰۳	مدیریت تکنولوژی و فناوری اطلاعات	۰۶	علوم کتابخانه و اطلاع‌رسانی
۷۵	-	۰۳	مدیریت خدمات	۰۶	مختصر کتابخانه
۷۶	-	۰۳	علوم و فناوری اطلاعات	۰۶	مهندسی کتاب
۷۷	-	۰۳	اطلاع‌رسانی و دانش‌شناسی	۰۶	مهندسی اطلاعات پزشکی
۷۸	-	۰۳	اطلاع‌رسانی نوین	۰۶	مدیریت اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌ها
۷۹	-	۰۳	سازماندهی اطلاعات	۰۶	مهندسی فناوری اطلاعات
۸۰	-	-	-	۰۶	مدیریت اطلاعات و منابع الکترونیکی

جدول ۹ (ادامه)

ردیف	اولویت اول	اولویت دوم	اولویت سوم	اولویت چهارم	اولویت پنجم
۸۱	مهندسی اطلاعات و علم کتابداری	-	-	-	-
۸۲	رشته مطالعات کتابداری، اطلاع‌رسانی و آرشیوی	-	-	-	-

جدول ۵ ده نام برساننده اعضای هیأت علمی، کتابداران و دانشجوین

ردیف	ده اولویت پنجمی اعضای هیأت علمی	اولویت ششم	ده اولویت پنجمی کتابداران	اولویت هفتم	ده اولویت پنجمی دانشجوین
۱	طبیعت اطلاعات Information Management	۱۱.۵	طبیعت اطلاعات Information Management	۱۱.۵	طبیعت اطلاعات Information Management
۲	علم اطلاعات Information Science	۱۰	مهندسی اطلاعات Information Engineering	۱۱.۸	علم اطلاعات Information Science
۳	طبیعت اطلاعات و مرکز اطلاع‌رسانی Information Center Management	۱۰	اطلاع‌رسانی Information Science	۱۱.۲	طبیعت اطلاعات و مرکز اطلاع‌رسانی Information Center Management
۴	سازماندهی اطلاعات Information Organization	۱۰	طبیعت دانش Knowledge Management	۱۱.۷	مهندسی دانش Knowledge Engineering
۵	طبیعت دانش و اطلاعات Knowledge and Information Management	۵	دانش شناسی University	۱۱.۶	مهندسی اطلاع‌رسانی Information Science Engineering

جدول ۵ (ادامه)

ردیف	ده اولویت پیشگامی دانشجویان	ردیف	ده اولویت پیشگامی کتابداران	ردیف	ده اولویت پیشگامی اعضای هیات علمی	ردیف
۳/۲	علوم اطلاع‌رسانی Information Sciences	۵	فناوری اطلاعات Information Technology	۳/۷	علوم اطلاع‌رسانی Information Sciences	۶
۳/۱	اطلاع‌رسانی Information Science	۵	مهندسی اطلاع‌رسانی Information science Engineering	۳/۷	مهندسی اطلاعات Information Engineering	۷
۱/۷	مدیریت اطلاعات و اطلاع‌رسانی Information Management	۵	مطالعات اطلاعات و ارتباطات Information and Communication studies	۳/۷	مدیریت دانش Knowledge Management	۸
۱/۷	IT پرستار	۲/۵	دانش ورزی Knowledge expaly	۳/۷	فناوری اطلاعات Information Technology	۹
۱/۵	مهندسی IM IM Engineering	۱/۵	حیویت اطلاعات و کتابداری Librarianship and Information Management	۳/۷	مدیریت کتابخانه و مراکز اطلاع‌رسانی Library and Information center Management	۱۰

همان‌طوری که مشاهده می‌شود مدیریت اطلاعات، اولی‌ترین و بر ساطع‌ترین نام پیشنهاد شده است که مورد توجه هر سه گروه پاسخگویان قرار گرفته است. این عنوانی است که توجه زیادی را در دو دهه گذشته هم در سطح دانشگاه‌های کتابداری و هم در میان تخصص به خود جلب کرده است. به نظر می‌رسد که جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران نیز تحت تاثیر عنوان تخصصی و نیز تحولاتی که در کشورهای پیشرفته در گرایش به عنوان مدیریت اطلاعات قرار گرفته این نام را ترجیح می‌دهد. اما پرسشی که در این‌جا مطرح می‌شود آن است که آیا پاسخگویان احتمالاً به بار اسمی این نام در درون جامعه ایرانی که به گونه‌ای ممکن است نام وزارت اطلاعات و اداره اطلاعات را به ذهن متبادر کند ادبشماند؟ به همین دلیل، شاید به نظر

بروز این نام به شکل مستقل مناسب نباشد بلکه لازم است آن را با نام دیگری همراه کرده تا این تقاضا به وجود نیاید. مثلاً مدیریت اطلاعات و دانش، یا مدیریت اطلاعات و اطلاع رسانی و مدیریت اطلاعات و خدمات کتابخانه‌ای و مانند آنها مناسبتر باشد.

در پاسخ به پرسش سوم بزرگش دلایل پاسخگویان برای تغییر نام رشته نیز مورد بررسی قرار گرفت که عمده دلایل توجهی آنان به شرح ذیل است:

1. تغییر نام مناسب با تغییر محتوای آموزشی باشد.
2. گرایش‌های مختلف از جمله مدیریت اطلاعات، اطلاع رسانی و مانند آنها به وجود آمده.
3. نام کنونی جذاب نیست و تقاضای آن در جامعه ضعیف است.
4. در وظایف و عملکرد کتابخانه‌ها با توجه به روند الکترونیکی شدن منابع تغییر به وجود آمده است.

5. عنوان رشته گویای پیشی و جامعیت واقعی رشته نیست.
6. به منظور تغییر جهت جامعه نسبت به رشته و کارکردهای آن باید این نام را تغییر داد.
- به منظور دستیابی به برادرت‌ها در تسطیل‌های پاسخگویان و در نتیجه تسهیل تصمیم‌گیری برای متقاضیان نیز در سطح عمیق‌تر دلایل و استدلال‌های پاسخگویان برای انتخاب برخی از نام‌های پیشنهادی در جدول 6 ارائه شده است. این اطلاعات بر مبنای پاسخ‌های جامعه بزرگش به پرسش‌های مطرح در پرسشنامه به دست آمده است.

جدول 6 دلایل و استدلال‌های پاسخگویان برای انتخاب برخی از نام‌های پیشنهادی

ردیف	نام پیشنهادی رشته	دلایل و توجهات منظر پاسخگویان
1	مدیریت اطلاعات	<p>جامعیت هر اطلاع رسانی - منحصراً این رشته به عنوان متولیان اطلاع رسانی - بحث پرسش قرار دادن فرآیند اطلاعات - وجود مطالعه برای مدیریت خدمات مدیریت حوزه - در بر گرفتن فرآیندهای مختلف فرآیند آردی، ذخیره و بازیابی - اشاعه و توزیع اطلاعات به عنوان رکن اصلی رشته و تکمیل فرآیندهای مدیریت اطلاعات - ایجاد وضعیت خوب و مناسب برای رشته - حوزه توجه قرار دادن همه‌های مدیریت رشته - اطلاعات دارای بار اهمیت بیشتر - تقدم کلمه اطلاعات بر کفایتی - جامعیت کلمه اطلاعات برای دربرگیری مهارت‌های کنونی و مشاغل فعلی کفایتی حال و آینده - مدیریت اطلاعات به عنوان کارکردهای کتابداران سرزوی - نو بودن و بر طرف گشته برخی نیازمندیات - توجه به بحث مدیریت رشته - مدیریت به عنوان ابزاری برای سازماندهی علم اطلاعات - گویا بودن بخش کتابدار - جذابیت ظاهری مناسب، منفرد رشته‌ای - بازار کار بهتر - و ...</p> <p>رشته - به خاطر کارهای مدیریتی کتابداران تر کتابخانه ها -</p>

بفصل ۳ (ادامه)

ردیف	نام پیشنهادی رشته	دلایل و توجهات منظر پاسخگويان
۱	مدیریت اطلاعات	<p>به لحاظ درگیری رشته با سازمانهای اطلاعات - پرسش اولی (اهمیت کلی جامعه نسبت به قابلیت‌های کاندلاری) با توجه به خبر سنج - مدیریت - علم نظری کاندلاری - عنوان مدیریت - توجیح منابع اطلاعاتی و مدیریت مرآت اطلاع سنجی - عدم وجود وزارت کاندلاری در ابتدای نام به دلیل عدم وجود نهاد علمی مستقر و اهمیت در جامعه - با مسکن بر بودن عنوان مدیریت اطلاعات - نام گذاری پیش از مدیریت با رشته - تغییر ماهیت خدمات کاندلاری - جنبه‌های دانشی بیان ماهیت رشته در یک شکل بهتر - دربرگیرنده حوزه وسیع - سروکار دانش با مدیریت و سازمانهای اطلاعات - تغییر دید و نگرش و رابطه با رشته - مدیریت اطلاعات و دانش توسط کاندلاری - نشان‌دهنده فعالیت‌های رشته - تأثیر گذاری در نگاه جامعه - مدیریت همه اطلاعات موجود در جامعه - مدیریت اطلاعات به عنوان لازمه اصلی کاندلاری - ماهیت میان رشته‌ای بودن و التزام مدیریت صحیح اطلاعات و دانش</p>
۲	مدیریت اطلاع سنجی	<p>تغییر لازمه کاندلاریها به اطلاع سنجی</p>
۳	مدیریت دانش	<p>درگیر بودن رشته با دانش - کارکردی بودن دانش - جایگزینی دانش به جای اطلاعات و در واقع کارکرد کاندلاریها به مدیریت و سازمانهای - بسیاری از شعبه‌ها، جامعه‌شناسی و علوم انسانیات به‌شکل جامع‌السنجی از مرحله جامعه اطلاعاتی به سوی جامعه دانشی و آموزش در حال انتقال هستند نباید با ترکیب مدیریت دانش با کاندلاری به دورتر و دلیلیتر باشد است</p>
۴	مهندسی اطلاعات	<p>به لحاظ استان از کاندلاری مهندسی و مخابراتی - سروکار دانش با علوم طبیعی و ریاضیاتی</p>
۵	علوم اطلاع سنجی	<p>مختصاتی با مسائل روز - پوشش در زمینه برای رشته - نشان‌دهنده ماهیت رشته - انگیزه‌های فعالیت‌های روزی کاندلاری - تغییر در مدل‌های اطلاع سنجی و نظریه‌های اطلاعاتی - تغییر و درگیری در مدیریت رشته - توجه به نیازهای آینده رشته</p>
۶	دانش شناسی	<p>با حساس بودن - حالت نام‌گیری خود تشبیه از رشته‌های دیگر تازه - مناسب با نام دیگر کنونی مدیریت - به لحاظ ارتباط بیشتر دانش با رشته کاندلاری</p>
۷	اطلاع سنجی	<p>ترجیح مناسب - ساده فهم - جامعه پسند برای رشته - عنوانی کلیه جامع به لحاظ پوشش فراوان مدیریت اطلاعات و مدیریت دانش و مهندسی اطلاعات</p>

آزمون فرط‌به‌های پژوهش

۱. عوامل جمعیت‌شناختی مانند سن، جنسیت، شغل، تجربه و مدرک تحصیلی بر نگرش پاسخگویان در موافقت یا عدم موافقت با تغییر نام رشته مؤثر است.

به منظور بررسی تأثیر جنسیت بر میزان موافقت و عدم موافقت بودن تغییر نام رشته از کای اسکور استفاده گردید. نتایج حاصله نشان داد که جنسیت بر میزان موافقت و عدم موافقت تغییر نام رشته تأثیر معنادار دارد. یعنی زنان با میانگین ۷۸۷ در مقایسه با مردان با میانگین ۷۶۳ بیشتر موافق تغییر نام رشته بودند.

هم‌چنین برای بررسی تأثیر گذاری متغیرهای سن، شغل، تجربه و مدرک تحصیلی بر میزان موافقت یا عدم موافقت با تغییر نام رشته نیز از کای اسکور استفاده گردید. نتایج آزمون نشان داد که:

متغیرهای شغل و سن و سابقه کار بر میزان موافقت و عدم موافقت با تغییر نام رشته تأثیر معناداری دارد. یعنی این‌که عوامل یاد شده فوق بر میزان تغییر نام رشته تأثیر داشت است. به عنوان نمونه گروه سنی ۲۰-۳۰ سال با میانگین ۷۹۶ بیش‌تر و گروه سنی ۵۱ به بالا با میانگین ۷۵۳ کمتر از گروه‌های سنی دیگر موافق تغییر نام رشته بودند. اما همان‌طوری که در جدول ۷ مشاهده می‌شود مدرک تحصیلی از نظر آماری هیچ تأثیری بر موافقت و عدم موافقت تغییر نام رشته نداشته است. نتایج آماری در جدول زیر قابل مشاهده است:

جدول شماره ۷. نتایج آزمون‌های آماری تأثیر عوامل جمعیت‌شناختی بر موافقت یا

عدم موافقت با تغییر نام رشته

متغیرها	Chi-square	df	معنی‌داری
شغل	۱۶.۹۱	۱	۰/۰۰۱
سن	۲۶.۸۷	۲	۰/۰۰۱
مقطع تحصیلی	۱.۹۳	۲	۰/۳۷۹
سابقه کار	۵۱.۵۹	۵	۰/۰۰۱
جنسیت	۱۲.۹۸۲	۱	۰/۰۰۱

۲. عوامل جمعیت‌شناختی سن، جنسیت، شغل و تجربه و مدرک تحصیلی بر نگرش پاسخگویان در تعیین نام پیشنهادی مؤثر است.

برای آزمون این فرضیه نیز از آزمون کای اسکور استفاده شد. برای این‌که شرایط انجام آزمون کای فراهم شود، ابتدا اساس پیشنهادی در قالب هفت گروه همگن

دسته بندی شدند. سپس تأثیر عوامل جامعه‌شناختی بر انتخاب نام‌های پیشنهادی مورد آزمون قرار گرفته. نتایج آزمون که در جدول ۸ ارائه شده است نشان داد که متغیرهای جامعه‌شناختی جنبه‌های مهمی در انتخاب نام‌های پیشنهادی دارند. به طوری که بیش از نیمی از متغیرهای جامعه‌شناختی پیشنهادی در مقابل نام علوم اطلاع‌رسانی در میان مردان طرفدار بیشتری دارند. دانشجویان گروه کارشناسی و دانش‌آزمودگان بهرگ (پست‌دکتراسی) در مطالعه با مقاطع بالاتر عموماً نام‌های پیشنهادی بیشتری در مقابل گروه‌های تحصیلی نیز دانشجویان بیشتر طرفدار این نام بردند. اعضای هیأت علمی بیشتر از سایر گروه‌ها بر نام مدیریت اطلاعات تأکید داشتند. در میان گروه‌های سنی نیز نام‌های پیشنهادی جوان بیشتر بوده است.

جدول ۸ آزمون استقلال به منظور بررسی تأثیر متغیرهای جامعه‌شناختی در انتخاب نام‌های پیشنهادی

متغیرها	Value	df	مستقلی آماری
جنسیت	18,376	1	0/11
سطح تحصیلی	29,728	22	0/001
شغل	22,822	1	0/00
سن	9,039	18	0/002
سابق کار	21,222	30	0/001

تحلیل پایت‌ها و نتیجه‌گیری

همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، بر مبنای تحلیل‌های آماری و نتایج تحلیل‌های پایت‌ها، در این مورد صورت گرفته است. جهت تعیین رابطه آماری بین متغیرهای جامعه‌شناختی و دانشجویان و هم‌زمان با این مورد بود. نتایج این پژوهش نشان داد بخش قابل توجهی از جامعه کادرباری ایران با نام‌های پیشنهادی نام‌های پیشنهادی متغیرهای جامعه‌شناختی در محتوای برنامه‌های آموزشی رابطه آماری قابل توجهی بین این رویکرد همان‌گونه که مورد نشان‌دهنده نتایج داد. در برخی کشورهای دیگر نیز وجود داشته است. بسیاری از کشورهای دیگر هم به نام‌های پیشنهادی و تأثیر نام‌ها بر محتوای برنامه‌های آموزشی را نیز تغییر دادند که ظاهراً تغییر نگرش دانش‌آزمودگان و دانشجویان را در پی داشته است.

بنگه اصلی که در این پژوهش منظور خاص نشان داده شد، این است که اکثریت جامعه کادرباری ایران با تغییر نام رشته‌های آموزشی است. هر چند نتایج آزمون فریبدها نشان

داد که بررسی از حواشی جمعیت‌شناسی مانند سن، جنسیت و صایفه کار در مکرش جامعه کابرداری برای تغییر نام رشته موزن است. اما این تأثیر در میزان نسبت موافقت در بین گروه‌های مختلف است. به‌طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که اکثریت جامعه علمی کابرداری در گروه‌های مختلف جمعیت‌شناسی با تغییر نام موافق هستند. بنابراین می‌توان ادعا کرد که دغدغه تغییر نام در سطح نمای اعضای جامعه کابرداری برآیند نوعی اجماع و تفکر منطقی است. در واقع جلسه کابرداری کشور با چالش هویت مواجه است و از سر فاسودی از این سمت رنج می‌برد. لذا لازم است متولیان امر مثل کمیته برنامه‌ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری یا سایر نهادهای متولی از جمله انجمن کابرداری و اطلاع‌رسانی ایران به‌طور جدی به حل مسئله همت گمارند؛ هرگونه بی‌توجهی و یا تعللی که قریب چهل سال به طول انجامیده است، چالش را عمیق‌تر و حلش برای اعتلای رشته و حرفه ضوابط بود.

نکته قابل تأمل در این پژوهش، پراکندگی نام‌های پیشنهادی از سوی جامعه کابرداری ایران است. علیرغم این که بیش از ۵۰ سال از آموزش رسمی کابرداری در ایران می‌گذرد ولی ظاهراً وحدت و اجماع بر سر یک نام واحد وجود ندارد. این پراکندگی پرسش‌هایی را به ذهن متبادر می‌کند: چرا پس از چند دهه آموزش کابرداری در ایران این همه تکثر در نام‌های مورد نظر افراد و گروه‌های مختلف وجود دارد؟ آیا رشته‌های علمی و دانشگاهی دیگر نیز دچار چنین تکثر و تفرقی بر سر نام هستند؟ آیا ماهیت محتوایی رشته ایجاد می‌کند که اعضای هیأت علمی، کابدران و دانشجویان دیدگاه‌های متنوعی داشته باشند؟ آیا محتوای برنامه‌های آموزشی این زمینه‌ها را در جامعه کابرداری به وجود آورده است؟ آیا این تنوع حاصل اختلاف دیدگاه و نظریات باشد کابرداری است؟ به هر حال دلایل هرچه باشد احتمالاً می‌توان گفت که جامعه کابرداری ایران مورد شائبه و اعلانی از رشته مورد ندارد و به عبارت دقیق‌تر تعریف و برداشت اعضای از این رشته ندارد. از این رو، چگونه می‌توان انتظار داشت که جامعه در معنای کلی‌تر شناخت تطبیق از رشته داشته باشد. مرور نام‌های پیشنهادی در جدول ۶ نشان می‌دهد که برخی از نام‌های پیشنهادی احتمالاً حاصل نوعی مراجعه احساسی است. اساسی نظیر «مهندسی آبیاری»، «مهندسی فن‌آوری» و «ظایر آن» بسیار آشنا هستند و معادل و جایگامی در سایر کشورها ندارند. واقعیت این است که نمی‌توان از جهان علم جدا بود. اساسی پیشنهادی هر چند یا نامی «مخلاق‌متر از آن» شریک ولی باید در پیوند با رشته‌های دنیای علم دارای جایگامی تعریف شده باشد تا بتواند در ارتباطات علمی جهانی مورد شناسایی قرار گیرد. زیرا بسیاری از فارغ‌التحصیلان ما برای ادامه تحصیل به کشورهای دیگر هجرت می‌کنند. نام پیشنهادی ما باید با مسائل‌های آن در دانشگاه‌های خارجی قابلیت تطبیق داشته باشد و هویت رشته را در سطح بین‌المللی آشکار سازد.

از رویکردی آینده‌نگر، نام پیشنهادی باید در سطح نسبتاً جامع بین محتوای رشته باشد تا بتواند گرایش‌های مختلف آن را در حال و آینده پوشش دهد. نام رشته کتابداری نهاد وابسته و شغل وابسته است امروزه در جامعه ما نام رشته کتابداری بر اساس نهاد کتابخانه و شغل وابسته به آن پس کتابدار قابل شناسایی است اما آنها سایر رشته‌های دانشگاهی (مثلاً فیزیک، زیست‌شناسی، فلسفه...) نیز نهاد وابسته و شغل وابسته هستند. در حال حاضر نام رشته کتابداری محدودکننده شغل آن نیز در جامعه می‌باشد. در صورتی که رشته به واسطه محتوی و کارکردهایش تریب و نام‌گذاری شود، حوزه و محیط شغلی آن نیز در سطح سازمان‌های مختلف جامعه قابل گسترش خواهد بود هرگونه جزئی‌نگری در تغییر نام نه تنها جفا در حق رشته، بلکه ظلم روانشناختی به تحصیل‌کردگان این رشته است. زیرا در فضای کنونی و آینده گسب و کار در جامعه خارج‌التحصیلان این رشته محکوم به استخدام فقط در پست کتابدار در کتابخانه‌ها هستند بنابراین، تغییر در نام باید موجهات توسعه‌گستره شغلی و به تبع آن رشد و ارتقاء حرفه را فراهم سازد. بر این اساس، افرادی که علاقه‌مند به کار در کتابخانه‌ها باشند، در کتابخانه‌ها جذب خواهند شد و افرادی که علاقه‌مند به کارهای دیگری باشند می‌توانند در بخش‌ها و سازمان‌های دیگر مشغول فعالیت شوند. این امر باعث ارتقاء جایگاه و منزلت اجتماعی رشته در سطح جامعه نیز خواهد شد. از سوی دیگر جامعه نیز در سطح کلان از قابلیت‌ها و توانمندی‌های علمی و حرفه‌ای این رشته منتفع خواهد شد.

به طور کلی می‌توان نتیجه‌گیری کرد که تغییر نام رشته یکی از دغدغه‌های جدی و یکی از ضرورت‌های جامعه کتابداری ایران است. لذا تغییر نام پیشنهادی باید بر اساس منطق و در نظر گرفتن همه جوانب و ویژگی‌های علمی، حرفه‌ای و اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی انتخاب گردد. پیشنهاد می‌شود که کمیته برنامه‌ریزی وزارت علوم در قالب طرحی پژوهشی و به تبع آن تشکیل کارگروه‌هایی تغییر نام و محتوای رشته را وجهه بحث خود قرار دهد. در همین ارتباط می‌توان گفت که نام پیشنهادی باید واحد ویژگی‌های زیر باشد:

- توجه به مبانی نظری و عملی رشته (تعریف رشته و مشخص کردن رویکرد کتابخانه‌محوری یا اطلاعات‌محوری و...)
- توجه به پایداریت جامعه از نام.
- توجه به بار مفهومی و معنایی آن در جامعه علمی و بین‌المللی.
- توجه به گستره شغلی آن در جامعه.
- هماهنگی و همخوانی با معادل‌های بین‌المللی و قابلیت تطبیق.
- هماهنگی با محتوای علمی و آموزشی حوزه.

- مقبولیت در میان جامعه علمی و حرفه‌ای کابردی و مشروعیت در میان جامعه علمی و دانشجویی.
- اصالت داشتن در مقابل اصطلاحات برگرفته از دیگر حوزه‌ها.
- آشناسنگری و توجه به جایگاه رشته در میان سایر رشته‌های علمی و دانشگاهی.
- توجه به نیازهای بومی جامعه.
- تقویت اعتماد بنفس و قدرت برانگیزندگی در بین جامعه کابردی.
- افزایش منزلت اجتماعی، حفظ منزلت و شأن دانشجویان و متخصصان این حوزه در بین دیگر حوزه‌های علمی و حرفه‌ای.
- قدرت جذب دانشجویان علاقه‌مند و مستعد.
- پویایی در مواجهه با تغییرات و عدم نهاد و ایستگی.
- با مسما بودن، پستی بتواند با ماهیت و کارکردهای رشته همخوان باشد.

مآخذ

- اومس، موشنگ (۱۳۷۹). شناختی از دانش‌شناسی (علوم کابردی و دانش‌شناسی). تهران: کابرد.
- بگلاری، رافت و زویا ایام (۱۳۸۲). «مواصل در انتخاب رشته تحصیلی و تئیر نگارش دانشجویان کابردی و روانشناسی بالینی در دانشگاه شهید چمران اهواز» زویا ایام فصلنامه کابردی و اطلاع‌رسانی، دوره ۳ شماره ۲.
- ترکیان‌نیر، منصور (۱۳۸۴). «مواصل دوازده بر گمراهی به رشته کابردی و اطلاع‌رسانی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی» فصلنامه کابرد، شماره ۳۹ بهار.
- ساروجانی، زهره (۱۳۸۸). «سختی میزان سلاله‌های دانشجویان کابردی و اطلاع‌رسانی دانشگاه تربیت معلم تهران برای ارائه تصمیمی در تطبیح کارشناسی ارشد این رشته» ماهنامه ارتباط علمی، دوره ۱۳، شماره ۱.
- معدلت، علیرضا (۱۳۷۷). «مفهوم و جامعیت عنوان «کابردی» برای معرفی حرفه پیام کابردی» دوره هشتم، شماره ۲.
- عبوری، زینب (۱۳۸۸). بررسی دیدگاه جامعه کابردی و اطلاع‌رسانی در خصوص مسیر در حوزه‌های هنر، مجازا و آموزش رشته. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم ساسی، دانشگاه تربیت مدرس.
- فدایی عراقی، نازم‌رضا (۱۳۸۶). کابردی و اطلاع‌رسانی: در جست‌وجوی هویتی نو. فصلنامه کابرد، ۲۶ زمستان.
- فدایی عراقی، نازم‌رضا (۱۳۸۸). کابردی و اطلاع‌رسانی: در جست‌وجوی هویتی نو. فصلنامه پیام کابردی، شماره ۵۷، ۲۶ تابستان.

- Alraashidmanali, Dabook (2007) Why are schools concerned? An investigation among information leaders. *Mohidul Sajadi. The Journal of information and knowledge management systems*. Vol. 12, No. 4, pp. 532-546.
- Chen, Jingli (2001). The Resourcing of Library Schools in China and the effects. *New Library World*, 102 (78) 274-277.
- Dalme, Pongosa S. (2008) The Resourcing of the Library School in Ghana - Any Lessons for Administrators? *African Journal of Library, Archives and Information Science* Vol. 18, No. 1, p. 29-36.
- Teng, J. (1999). The changing face of library and information science education in China in the 1990s. *Asian Librarian*, 8 (1), 17-32.
- The Lam, Viet (1999) Issues in library development for Vietnam. *Asian Librarian*, Vol. 8 No. 10, pp. 371-375.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی